OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto **Lisäselvitys**
Rikosprosessiyksikkö
Lainsäädäntöneuvos Sampo Brander 2.10.2025 VNS 6/2025 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastaus lakivaliokunnan lisäselvityspyyntöön asiassa VNS 6/2025 vp (valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta)

Oikeusministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua ja ilmoittaa vastauksenaan otsikossa mainittuun lisäselvityspyyntöön seuraavaa.

Oikeudenhoidon selonteko

Hallitusohjelman mukaan vaalikauden aikana laaditaan valtioneuvoston selonteot sisäisestä turvallisuudesta ja oikeudenhoidon tilasta. Oikeusministeriö on 3.3.2025 asettanut ohjausryhmän ja koordinaatioryhmän huolehtimaan oikeudenhoidon tilaa koskevan valtioneuvoston selonteon valmistelusta (OM186:00/2023). Selontekoa valmistellaan oikeusministeriön johdolla. Hankkeen toteutusaikataulu on 3.3.2025–30.9.2026.

Hankkeessa valmisteltava valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta on jatkumo ensimmäiselle oikeudenhoidon selonteolle (Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta VNS 13/2022 vp), joka luovutettiin eduskunnalle 17.11.2022. Eduskunta antoi selontekoa koskevassa kirjelmässään neljä kannanottoa, joista viimeisimmässä eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä periaatteellisia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittymiä.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Sisäisen turvallisuuden selonteko määrittää yhdessä eduskunnan siitä antaman mietinnön kanssa Suomen sisäisen turvallisuuden politiikkaa koskevat keskeiset linjaukset tuleville vuosille. Selonteon toimenpiteissä ja linjauksissa todetaan tarve varmistaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten, rikosoikeudenhoidon ketjuun kuuluvien oikeushallinnon viranomaisten sekä tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset ja turvataan niiden rahoituspohja julkisen talouden tilanne huomioiden. Linjaukset sisältävät myös poliisin suorituskyvyn kehittämisen ja tavoitteen operatiivisen henkilöstön määrän lisäämiseen kahden seuraavan hallituskauden aikana yhteensä 10 prosentilla, vähintään 8 800 htv:n tasolle.

Sisäministeriön hallinnonalan toimijoiden, kuten poliisin ja maahanmuuttoviraston resurssointi ja toiminnan tehokkuus vaikuttavat aina oikeudenhoidon toimijoiden (oikeusapu, syyttäjä, tuomioistuimet, vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, ulosotto ja oikeusrekisterikeskus) tilanteeseen. Toimivat ja sujuvat prosessit sisäministeriön ja oikeusministeriön hallinnonalaoilla vaativat toimijoiden oikeasuhtaista resurssointia, ketjumaisten toimijoiden riippuvuussuhteet huomioivaa kehittämistä ja toimintatapojen tarkastelua. Oikeudenhoidon resurssien riittävyys on keskeinen osa oikeusvaltion toimintaedellytyksiä ja kansalaisten oikeusturvan toteutumista ja kriittinen jatkumo sisäiselle turvallisuudelle.

Vuoden 2026 talousarvioesitys ei sisällä resurssointia sisäisen turvallisuuden selonteon osalta oikeusministeriön pääluokkaan. Hallitusohjelman mukaan rikosprosessiketjun rahoitusta tarkastellaan kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny. Poliisin toiminnan tehostaminen jo saadun aikaisempien lisärahoituksen myötä ja sisäisen turvallisuuden selonteossa esitetty poliisien vahvuuden edelleen kasvattaminen tulee vaikuttamaan oikeudenhoidon toimijoihin. Poliisin toimien tehostuessa asioita saapuu syyttäjälle syyteharkintaan huomattavasti aiempaa enemmän, mikä heijastuu koko oikeudenhoidon toimintaketjuun. Poliisin rikostorjuntaan käyttämää euroa kohden on arvioitu aiheutuvan oikeusministeriön hallinnonalalle rikosketjutoimijoille kustannuksia keskimäärin 1,36 euroa. Vankiloiden ollessa täynnä joudutaan rakentamaan uusia vankipaikkoja, mikä on omiaan korottamaan edellä mainittua keskimääräistä kerrointa.

Viime vuosien aikana poliisi on tehostanut toimintaansa lisärahoituksen myötä ja asioita saapuu syyttäjälle syyteharkintaan huomattavasti aiempaa enemmän. Poliisilla on noin 140 000 asian rästi, jota poliisi tehostetusti purkaa. Poliisin alustava tavoite lisätä vuonna 2026 rikostorjuntaan käytettyjä määrärahoja 16 miljoonalla eurolla suhteessa vuoteen 2025 tarkoittaisi vakiokaavalla oikeusministeriön hallinnonalalle n. 22 miljoonan euron lisäkustannuksia. Jos poliisin resursseja kasvatetaan merkittävästi kuten sisäisen turvallisuuden selonteossa esitettään ja resurssit lisääntyisivät juuri rikostorjunnassa, vaikuttaisi se merkittävästi oikeudenhoidon toimijoiden määrärahatarpeeseen.

Oikeusministeriö valmistelee oikeudenhoidon seurantaselontekoa, joka on määrä antaa eduskunnalle syksyllä 2026.

Rikoksen uhrin asemaan liittyvät toimet

Hallitusohjelman mukaan laaditaan uhripoliittinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on turvata rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Uhrien auttaminen ja tukeminen on yksi kriminaalipolitiikan tavoitteista.

Oikeusministeriö asetti 8.1.2024 ohjausryhmän koordinoimaan uhripoliittisen toimenpideohjelman valmistelua (OM084:00/2023). Uhrien tukipalveluja ja niiden rahoitusta koskeva työryhmän mietintö on luovutettu ohjausryhmälle 5.2.2025. Uhrin aseman parantamista rikosoikeudellisissa menettelyissä koskeva työryhmän mietintö julkaistaan 31.5.2026.

Rikoksen uhrin kannalta tukipalvelut sekä rikoksen uhrin tarpeet huomioon ottava rikosprosessi ovat kriminaalipolitiikan keinovalikoimassa olennaisia keinoja rikoksesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Tukipalveluista saatava apu, tuki ja neuvonta helpottavat uhria selviytymään rikoksen jälkeen, valmistautumaan rikosprosessiin ja kohtaamaan menettelyyn liittyviä haasteita. Tuki edistää osaltaan myös rikosprosessin sujuvuutta ja rikosvastuun toteutumista. Myös muun muassa uhrin tiedontarpeisiin vastaaminen oikea-aikaisesti sekä uhrin fyysisestä turvallisuudesta huolehtiminen rikosprosessin aikana ovat keskeisiä elementtejä uhrin aseman parantamisessa.

Oikeusministeriö rahoittaa rikosten uhrien tukipalveluista Rikosuhripäivystyksen ja Nollalinjan toimintaa. Oikeusministeriö on antanut Rikosuhripäivystyksen toimintaan velvoitteen tuottaa ja tarjota uhridirektiivin mukaiset uhrien yleiset tukipalvelut vuosina 2018–2027. Näitä palveluita on tarjottava maksuttomasti ja luottamuksellisesti uhrin tarpeiden mukaisesti. Niiden tulee olla saatavilla ennen rikosoikeudellista menettelyä, sen kuluessa ja tarvittavan ajan sen jälkeen. Nollalinja on ympäri vuorokauden auki oleva auttava puhelin naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan uhreille. Puhelinpalvelua edellyttää Istanbulin sopimus.

Tukipalveluiden valtionrahoitusta vahvistaa rikoksentekijöiltä perittävä rikosuhrimaksu. Laki rikosuhrimaksujen korottamisesta (323/2025) tulee voimaan 1.1.2026. Rikosuhrimaksujen korotus pohjautuu hallitusohjelmaan ja sen tavoitteena on turvata tukipalvelujen saatavuus rikoksen uhreille ja lisätä rikoksentekijöiden vastuuta niiden rahoituksesta. Samalla vastataan yleiseen kustannusten nousuun tai inflaation vaikutuksiin. Lain tarkoituksena on vahvistaa uhrien tukipalveluihin kohdennettavaa valtionrahoitusta rikosuhrimaksujen tuottoa vastaavalla määrällä. Korotuksen arvioidaan merkitsevän 1,9

miljoonan euron lisäystä nykyiseen noin neljän miljoonan euron vuotuiseen rikosuhrimaksujen tuotto-kertymään.